

Михайлів С. В., аспірантка
Полтавський національний
педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
(м. Полтава)

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ НАРКОЗАЛЕЖНИХ У ПЕРІОД РЕАБІЛІТАЦІЇ

Не зважаючи на безліч профілактичних та корекційних методів, що застосовуються в межах проблеми наркозалежності, вона тим не менш не зменшує своєї актуальності. Багато вчених однак стійкі в тому, що перетворення в ціннісно-смысловий сфері наркозалежного пацієнта обумовлюють його резистентність до лікувального та корекційного впливу. Однак особливості цих спотворень на різних стадіях наркозалежності до кінця не вивчені. Між тим, без чітких уявлень про те, які цінності є пріоритетними для наркозалежних осіб на різних стадіях захворювання, неможливо розробити ефективні програми лікування та профілактики наркотичної залежності. Усунення психологічної залежності від наркотичних речовин засобами психокорекційного та реабілітаційного впливу можливе за умови спрямованості саме на систему індивідуальних цінностей наркозалежного.

Як відомо, ціннісно-смыслова сфера особистості складається в процесі соціалізації в результаті зіставлення власних потреб, мотивів, інтересів, переконань людини з громадськими вимогами, нормами, ідеалами. Це впливає на спрямованість і зміст соціальної активності особистості, а отже визначає її поведінку і вчинки [1].

Відповідно до положень В. Франкла, найбільш значущими і сутнісними причинами виникнення наркозалежності є проблеми сенсу і безглуздості існування – наявність екзистенціальної кризи. Наркозалежності передують духовна криза зі станом фрустрації, наростанням емоційної напруги і накопиченням негативних емоцій, потім настає розлад адаптації особистості з розвитком депресивних і тривожно-депресивних реакцій. Цей стан і формує адиктивний тип девіантної поведінки, так як саме при ньому загострюється прагнення піти від реального осмислення власного життя і відповідальності за неї шляхом штучної зміни свого психічного стану за допомогою прийому деяких речовин. Логотерапія В. Франкла спрямована на формування нових особистісних смислів натомість втрачених [3].

Наркотична залежність досить часто розглядається як захворювання, що має біологічну, психологічну, соціальну, духовну (духовність, що пов'язана з ціннісними орієнтирами та моральністю) природу і деструктивно проявляється на цих чотирьох рівнях функціонування людини. Саме цією обставиною пояснюється досить низька ефективність застосування суто медичних підходів у лікуванні пацієнтів, які страждають на залежність від психоактивних речовин. Лікування наркозалежного не можна вважати повноцінним, якщо воно не завершується курсом комплексної реабілітації, що забезпечує реконструкцію ціннісно-смысловий сфери. Адекватне використання реабілітаційних технологій підвищує ефективність роботи з наркозалежними.

Реабілітація наркозалежних – це етап лікування, спрямований на профілактику рецидиву, орієнтований на потреби людей, які завершили дезінтоксикацію та осіб, що мають психологічну чи соціальну залежність при відсутності біологічного рівня залежності. Метою реабілітації є не тільки відмова від наркотиків, а й усунення антисоціальної поведінки, розвиток корисних навичок і умінь, розвиток нових ціннісних орієнтацій, тобто повна зміна стилю життя [2].

В умовах реабілітації, що функціонує на принципах нерелігійної терапевтичної програми, відбувається особистісне зростання наркозалежних відповідно того чи іншого етапу реабілітаційного процесу. Кожен такий етап має свої специфічні цілі та завдання, долаючи які людина переходить на наступний етап. Базовими цінностями такої програми є чесність, доброта і відповідальність. Завданням процесу оздоровлення в рамках такої моделі є реабілітація і відновлення фізичного та психічного стану людини до того рівня, коли вона буде здатна відновити зв'язки з суспільством через оновлення свого життєвого стилю. Нова ідентичність ґрунтується на позитивних базових цінностях залежної людини, що допомагає поступовому входженню в соціум, тобто її ресоціалізації. Розвиваючі методи спрямовуються на мобілізацію ресурсів і розвиток особистості пацієнта за рахунок компенсаторних механізмів особистості. Взаємодія в межах реабілітації характеризується недирективним, партнерським стилем спілкування, апеляцією до діалогу, розуміння, раціонально-критичного аналізу, максимальним використанням ефектів групової і міжособистісної взаємодії. Пацієнт розглядається як активний суб'єкт позитивних змін [2].

Головною метою реабілітації є зростання особистості в індивідуальному і соціальному плані, а основними інструментами для її досягнення є: ідентифікація з особистістю психотерапевта; переконання і навіювання; полегшена трансляція соціальних патернів поведінки; позитивне підкріплення нової поведінки пацієнта або групи; наділення пацієнта енергетичними та пластичними ресурсами; набуття пацієнтом цілісності. Крім цього, реабілітаційна модель передбачає розвиток властивостей антинаркотичної стійкості особистості таких, як повноцінне завершення особистісної ідентифікації, сформованість навичок відповідального вибору, сформованість внутрішнього локусу контролю, наявність позитивного життєвого сценарію, наявність внутрішніх ресурсів для реалізації позитивного життєвого сценарію, наявність адекватної інформованості про шкоду вживання наркотичних, усунення наркоспоживання з усіх можливих життєвих горизонтів особистості [1]. На глибинному рівні психотерапії передбачається пряме або непряме звернення до категорій цінностей і сенсу буття.

Список використаних джерел

1. Катков А. Л., Титова В.В. Интегративно-развивающая, двухуровневая психотерапия наркозависимых. Наркология. 2002; № 9. – С. 27–35.
2. Руководство по реабилитации несовершеннолетних, злоупотребляющих психоактивными веществами / Под ред. Ю. В. Валентика. – М.: Издательский Дом «ГЕНЖЕР», 2003. – 400 с.
3. Франкл В. Страдания от бессмысленности жизни. Актуальная психотерапия. – Новосибирск: Сиб. унив. изд-во, 2011. – 105 с.